

XII EDICIÓN

KILÓMETROS DE **SOLIDARIDADE**

a prol dos dereitos dos nenos

Curso 2015-2016

Save the Children

GUÍA DIDÁCTICA

Foto portada: Jonathan Hyams /Save the Children
Foto contraportada: Colin Crowley /Save the Children

DOSSIER

Grazas por unirse á carreira contra a desnutrición

Queremos agradecerche a túa colaboración e apoio ao participar na **XII Carreira Kilómetros de Solidariedade**. O seu obxectivo é coñecer e actuar para impedir que máis cativas e cativos segan a morrer por mor de doenzas que se poden prever e tratar como a diarrea, o xarampón, a malaria ou a desnutrición. Nos países empobrecidos como son Burkina Faso, Níxer, Mauritania ou Malí, millóns de cativas e cativos poden ter unha oportunidade de futuro se os axudamos.

Grazas tamén por educar en valores aos máis novos a través do traballo na aula e no deporte.

Na solidariedade, cos que nos rodean e con outros que temos lonxe.

Na empatía, poñéndose no lugar do outro e pensando cómo axudar a mellorar a súa vida.

No compañeirismo, actuando xuntos para obter os mellores resultados.

No respecto e na tolerancia, coñecendo outras realidades e culturas.

Na xustiza, aprendendo a defender os dereitos da infancia en calquera lugar, condición e situación.

Nesta edición da Carreira achegámosvos ao problema da desnutrición infantil. Neste documento queremos contarche cómo é a desnutrición, as súas causas, consecuencias, cómo lle afecta á infancia, qué facemos para combatela e os lugares nos que o problema tórnase máis grave e urxente. Co exemplo de Burkina Faso, poderás chegar aos teus alumnos os problemas máis graves da infancia, coñecer mellor un dos países máis pobres do mundo e participar en **acurtar distancias na loita contra a desnutrición infantil**.

LIMIAR

Créditos

Dirección:
Mª Sol Paniagua López

Colaboración:
Mª Luisa Ortega del Val
María Cimadevilla
Silvia Lara
Juan Guilló

Arte e paxinación:
Óscar Naranjo Galván

Edita:
Save the Children

Depósito legal:
M-31898-2015

Documento

- 3 A supervivencia infantil
- 4 A mortalidade infantil. A lotería da vida
- 4 Causas da desnutrición infantil
- Consecuencias da desnutrición infantil
- Xuntos combatemos a desnutrición infantil
- 6 As zonas máis vulnerábeis
- Burkina Faso. Un país con máis dificultades para a infancia
- 7 Xunto coas cativas e cativos en Burkina Faso

Actividades

- 9 Educación infantil (3-6 anos)
- 11 Educación Primaria I (6-9 anos)
- 13 Educación Primaria II (9-12 anos)
- 15 Educación Secundaria (12-18 anos)
- 17 Educación Física
- 19 Anexos

A SUPERVIVENCIA INFANTIL

Cando medio planeta está preocupado por mor dunha crise económica que altera o seu estado de benestar, é doado non prestarlle atención ao que é realmente unha crise, unha crise humanitaria: **a desnutrición infantil**.

A loita pola supervivencia avanzou moito nas últimas décadas. Desde 1990, a taxa de mortalidade nos menores de 5 anos descendeu un 47%. Porén, cómpre seguir a traballar para que esa cifra siga a reducirse.

16.000 cativas e cativos menores de 5 anos morren cada día por mor de doenzas que se poden atallar ou tratar como son a desnutrición, a diarrea, o xarampón, a pneumonía ou a malaria. Cada ano acontecen case que 3,6 millóns de mortes principalmente nos países máis empobrecidos.

A desnutrición é unha das principais causas de mortalidade infantil. Unha doenza que se agrava por mor do consumo de auga non potábel, sistemas de saneamento obsoletos ou a falta de hixiene.

A MORTALDADE INFANTIL. A LOTERÍA DA VIDA

O 99% da mortalidade infantil preséntase nos países en desenvolvemento e na súa maioría afectan á infancia das familias que se achán nunha situación de pobreza máis grave. Que unha cativa ou cativo sobreviva non só se debe aos ingresos da familia. **Esta é a lotería da vida**. O xénero, o lugar de residencia ou o grupo étnico ao que pertence pode resultar un asunto de vida ou morte.

Acabar coa mortalidade infantil significa loitar contra a desigualdade e asegurar que cada cativa e cada cativo, sen importar de onde viva ou quén sexa a súa nai ou pai, reciba a atención dun profesional da saúde. Significa tamén que as nais teñan acceso a unha nutrición axeitada durante o embarazo.

A pobreza é a primeira causa de morte infantil no mundo, mais as causas desta situación de pobreza son variadas en moitos lugares.

- O cambio climático provoca cada vez maiores secas, inundacións e desastres naturais que afectan aos países máis vulnerábeis.
- A subida global do prezo dos alimentos repercute directamente nas familias con menos recursos e complícalles a xa de por si difícil posibilidade de confrontar situacións críticas.
- Para saír adiante, as familias vense obrigadas a vender os seus animais, gastar os seus aforros, reducir o número de comidas e sacar aos seus fillos das escolas por non contaren cos cartos precisos para pagaren as taxas escolares. Todo isto repercute no futuro das pequenas e dos pequenos, e na capacidade das familias de resistir os momentos de crise humanitaria.
- A inestabilidade dos propios estados fai que se invistan poucos recursos na educación, na saúde e na infancia en xeral.

En España morren 5 nenos de cada 1.000 antes de cumprir os cinco anos. Nun país como Níxer morren 143; en Malí, 178; ou en Burkina Faso, 176. Nestes países entre o 30 e o 40% das pequenas e pequenos menores de 5 anos ten baixo peso grave ou moderado.

Unha cativa ou un cativo con desnutrición ten 10 veces máis posibilidades de morrer por mor de causas evitábeis como son a diarrea e pneumonía e por non superar as crises que se producen en situacións de emerxencia como as producidas na zona do Sahel.

CAUSAS DA DESNUTRICIÓN INFANTIL

Un cativo co desnutrición ve afectada a súa supervivencia e desenvolvemento físico, cognitivo e intelectual. A desnutrición é o resultado non só do consumo insuficiente de alimentos (en cantidade e calidade), mais é tamén resultado dunha falta de atención axeitada e a aparición de doenzas infecciosas.

Alimentación e atención
insuficiente.
Doenzas.

Acceso limitado á auga
potábel e saneamentos
seguros.
Sistemas sanitarios febles.

Pobreza, desigualdade e
exclusión.
Estados fráxiles e conflitos.

CONSECUENCIAS DA DESNUTRICIÓN INFANTIL

A alimentación insuficiente dun cativo ou cativa ten consecuencias inmediatas e a longo prazo. As nais desnutridas dan a luz fillos desnutridos, por iso atender ás nais é atender tamén ás fillas e fillos. Unha nai con anemia, por exemplo, ten máis dificultades no parto e dá a luz a fillos con peso baixo.

A consecuencia máis visíbel da desnutrición infantil é o retraso do crecemento normal para unha idade concreta. Isto reflíctese directamente no peso e na talla do pequeno. Pero se esta desnutrición é crónica, como ocorre en moitos dos países empobrecidos, as consecuencias afectan ás nenas e nenos a máis longo prazo.

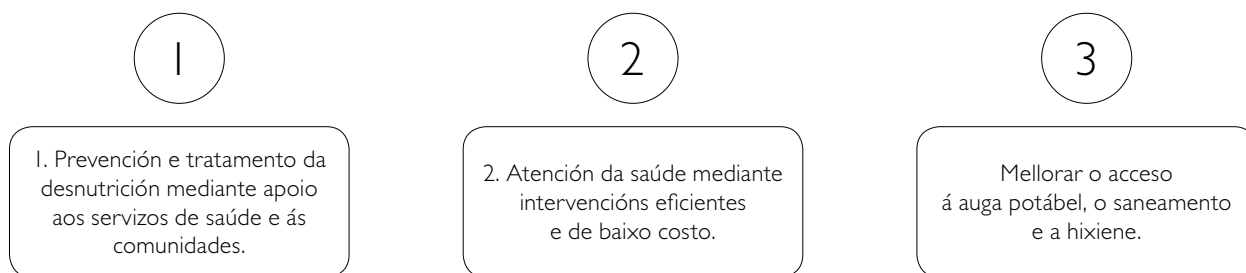
Producen deterioracións na súa capacidade física, intelectual, emocional e social. Tamén aumenta o risco de contraer doenzas por infección e mesmo o risco de morte. O corazón perde masa muscular e pódese producir unha insuficiencia cardíaca. O sistema inmunolóxico tórnase ineficiente, aumentan as infeccións respiratorias e intestinais, a duración das doenzas é maior e cun prognóstico peor.

A deterioración que produce xera dificultade no rendemento escolar, provocando problemas de aprendizaxe, retención e memoria, e a longo prazo impide o acceso do rapaz a unha educación superior.

XUNTOS COMBATEMOS A DESNUTRICIÓN INFANTIL

As nosas prioridades:

- Salvar a vida das pequenas e pequenos en risco de desnutrición.
- Conseguir que as familias afectadas polas crises humanitarias recorrentes poidan manter as súas fillas e fillos.
- Xerar nas comunidades unha capacidade de resistencia perante as crises a longo prazo, evitando consecuencias máis dramáticas.

Cómo acadalo:

A prevención, a atención e a eficiencia son palabras chave no proceso de intervención nos países empobrecidos. Estes son os elementos que rexen o noso traballo nos programas de supervivencia infantil e todos eles deben de estar engrenados para asegurar o maior impacto nas pequenas e nos pequenos.

Segundo estas tres premisas, estes son algúns exemplos de intervención que contribúen á supervivencia infantil:

- Formación e actuación de traballadores sanitarios.
- Poñer o foco nos casos de desnutrición severa. Detectar con prontitude os casos máis graves coa medición do perímetro do brazo cunha cinta métrica braquial e o preso, isto permite iniciar un tratamento sinxelo sen necesidade de hospitalización.
- Poñer en marcha un tratamento axeitado segundo a súa idade e circunstancias.

Os **alimentos terapéuticos listos para empregar** pódense tomar no fogar e evitan a hospitalización. Son axeitados para pequenos maiores de 6 meses, non requiren de refrixeración, non hai que engadirllas auga para consumilos e grazas ao illamento do seu envoltorio pódense empregar mesmo que as condicións hixiénicas non sexan óptimas. Un exemplo é o **“plumpy nut”**, unha pasta de manteiga de cacahuete, leite e vitaminas cun alto valor enerxético e nutritivo.

Os nenos menores de seis meses reciben **leite terapéutico**.

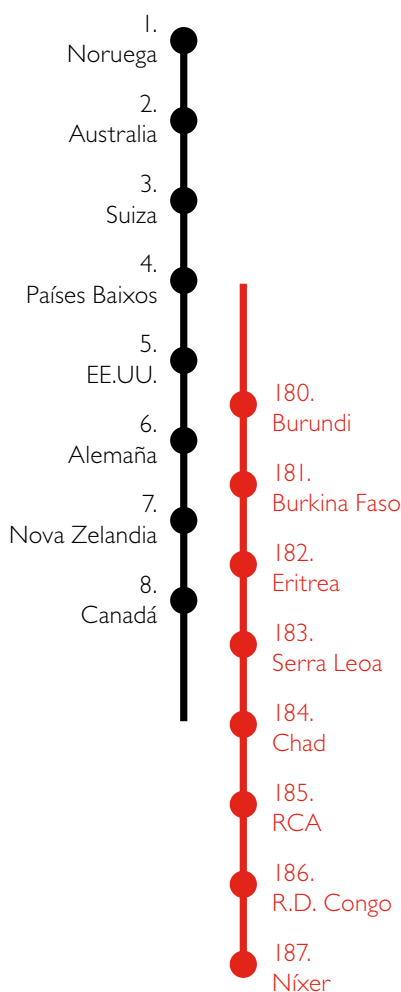
A distribución de pílulas purificadoras de auga e suplementos de cinc para evitar a diarrea, ou mosquiteiros impregnados en insecticida que reducen a mortalidade infantil nun 20%.

- Loitar contra a **desnutrición crónica** a través do fortalecemento das mulleres e o apoio á lactación materna.
- Distribución axeitada da **auga potábel** e do **saneamento**. Este déficit e as prácticas de hixiene non axeitadas provocan o aumento das doenzas infecciosas como son a diarrea e contribúe á desnutrición crónica de moitos menores. Para as cativas e cativos aprender o sinxelo xesto de lavar as mans mellora as súas condicións de vida.
- Emprego de **transferencias monetarias** para cubrir as necesidades básicas ou para desenvolver actividades produtivas, sobre todo en contextos de emerxencia humanitaria. Para unha familia, ter unha cabra pode supor tanto fonte de alimento para a súa familia coma ingresos. Este tipo de estratexias empoderan ás familias, apoian as economías locais e son doadas de pór en marcha con pouco custo.

Ademais de ter presente o enfoque de dereitos do neno na realización dos nosos programas, instamos aos gobernos a que leven a cabo políticas que aumenten a inversión na infancia.

Comparemos a clasificación IDH entre os primeiros e os últimos países

7 dos últimos 8 países da clasificación áchanse na denominada África Occidental

*(IDH 2014)

AS ZONAS MÁIS VULNERÁBEIS

O indicador que mellor nos fai coñecer a realidade da pobreza no noso planeta é o **IDH (Índice de Desenvolvemento Humano)**. Foi creado polo Programa das Nacións Unidas para o Desenvolvemento (PNUD) e amosa un tipo de desenvolvemento que non só se basea nas estatísticas económicas, mais tamén en aspectos chave da calidade de vida como a educación e a sanidade. Non fala tan só de países ricos e pobres, mais de países nos que a vida é máis xusta, digna e onde unha cativa ou un cativo teñen máis posibilidades de sobrevivir.

BURKINA FASO. UN PAÍS CON MÁIS DIFICULTADES PARA A INFANCIA

Burkina Faso está situado na zona central do África Occidental. É un **país vulnerábel por mor da súa situación xeográfica** –veciño de países inestábeis politicamente como son Costa de Marfil e Malí- e **por mor do seu clima** – dentro da rexión do Sahel onde as secas son recorrentes e as crises alimentarias e as fames acontecen cada pouco.

A pesar de ser un dos maiores produtores de ouro de África, é un país pobre. Sitúase no posto 181 do IDH (2014) dun total de 187. A desertización, o aumento da poboación e a chegada de refuxiados malianos son algunhas das dificultades ás que se enfrenta este pequeno país duns 17 millóns de habitantes. O 21% son menores de cinco anos, os máis vulnerábeis perante situacións de fame e crise alimentaria.

Segundo UNICEF, en 2013 morreron 64.000 pequenos e pequenas. Doenzas de curación doada e evitábeis coma o xarampón, a diarrea, a pneumonía ou a malaria son a causa de que 102 nenos de cada 1.000 nados non cheguen a cumprir os cinco anos. Máis do 50% sofren desnutrición, o que aumenta as posibilidades de non sobrevivir.

O estado nutricional dos menores de 5 anos é moi precario. Tan só o 3% das pequenas e pequenos de entre 6 e 23 meses son alimentados axeitadamente, e só un 25% dos menores de 6 meses reciben lactación de maneira correcta.

O número de mortes maternas tamén é moi alto. En Burkina Faso 1 de cada 55 nais está en risco de morte ao longo da súa vida. En Finlandia tan só o estarán 1 de cada 12.200. Á pobreza e á falta de atención sanitaria únenselles outras causas como os matrimonios precoces e a mutilación xenital feminina. A media de fillos é de 5,8, o que eleva a posibilidade de morrer para unha nai.

No caso das nenas, ó matrimonio precoz e ó abuso súmaselle a pouca asistencia á escola. Unha nena de Burkina Faso non superará os 7 anos de permanencia nunha escola perante os 17 anos dunha finesa.

A economía do país baséase principalmente na agricultura e a gandería. Máis do 90% da poboación son agricultores tradicionais con pequenas producións agrícolas que sofren da falta de alimentos e que contan con métodos de producións tradicionais suxeitos a precipitacións irregulares por mor do cambio climático. Máis do 49% da poboación vive con menos de 1 dólar ao día, o que provoca tensións sociais recorrentes. A poboación emigra ás cidades en busca de traballo o que fai medrar os suburbios nos que as condicións de vida son moi desfavorábeis. A esperanza de vida ao nacer é de 57 anos.

XUNTO COAS CATIVAS E CATIVOS EN BURKINA FASO

Save the Children traballa en Burkina Faso desde 1982 e na actualidade está presente en seis das trece rexións do país. As áreas temáticas dos nosos programas son: nutrición, saúde, protección, educación, seguridade alimentaria e emerxencias.

Programas de saúde e nutrición

> **O obxectivo:** reducir nun 2% a mortalidade infantil causadas por doenzas evitábeis como a malaria, a pneumonía, o xarampón e a diarrea entre as rapazas e rapaces menores de cinco anos das rexións nas que traballamos: Cascades, Boucle du Mouhon, rexións Centro Norte e Goudebo (campamento de refuxiados na rexión do Sahel). Cóntase con chegar a máis de 12.000 nenas e nenos con problemas de desnutrición grave ou crónica que recibirán atención médica gratuíta.

> **Cómo acadalo:**

- Mellorando o acceso á saúde coa formación de traballadores sanitarios
- Apoiando ós centros de saúde
- Vacinando contra o xarampón e fornecendo profilaxe contra a malaria a cativos e nais
- Con suplementos alimenticios para nenos e mulleres embarazadas
- Formando a mulleres embarazadas en temas de lactación e alimentación
- Desenvolvendo programas de fortalecemento da hixiene e o saneamento

Programas de Educación

> **O obxectivo:** conseguir que 20.500 cativas, cativos, mozas e mozos de entre 6 e 18 anos (50% nenas e 50% nenos) teñan acceso á educación formal e non formal de calidade en Burkina Faso.

> **Cómo acadalo:**

- Empregando unha metodoloxía de educación innovadora coñecida como “Todos para un e un para todos” que segue un modelo de escola amiga da infancia. Fornécese unha educación básica de calidade para os cativos e cativas, e foméntase un forte sentido da responsabilidade e a participación infantil.
- Fornecéndolles ás cativas, cativos, mozas e mozos vulnerábeis formación profesional con talleres de costura, traballo do coiro, tinxido e outras técnicas, a fin de fomentar a educación nun contexto de emerxencia.

Programas de seguridade alimentaria

> **O obxectivo:** contribuír a mellorar as condicións de vida das cativas e cativos mediante a redución sostíbel da inseguridade alimentaria e o fortalecemento da capacidade de resistencia dos seus pais en situacións de crise.

> **Cómo acadalo:**

- A través do aumento de alimentos e o apoio ás comunidades agrícolas e gandeiras
- Reforzando as relacións entre agricultores e formándoos
- Transferindo cartos para investir en agricultura e gandería destas poboacións vulnerábeis
- Creando un sistema de alerta temperá a fin de mellorar a capacidade de resistencia das comunidades nas rexións nas que traballamos

ACTIVIDADES

Foto: Janie Barrett /Save the Children

Queremos coñecer o voso traballo.

Envía as túas fotos das actividades e a carreira a carrera@savethechildren.es

Non te esquezas de incluír a autorización de imaxe para partillalas na nosa web e redes sociais.

Educación Infantil

“Un alimento que cura: TE.RA.PÉU.TI.CO.”

3–6 anos

40 min.**Obxectivos**

- Achegar información e despertar o interese sobor a necesidade de vida saudábel.
- Colaborar entre iguais en prol do dereito á saúde para todas as rapazas e rapaces.
- Promover iniciativas comunitarias en prol do dereito á nutrición e á saúde da infancia.

Competencias

Descubrir, a comunicación oral, escoitar, a espontaneidade, a observación, a interacción co grupo, a saúde como valor para a vida, a expresión de sentimentos, a creación, a satisfacción pola tarefa, a participación e a identidade grupal. Competencias plásticas e matemáticas: decorar, dar cor, forma, recortar, repartir, distribuír, rodear.

Metodoloxía

Empregamos técnicas de grupo para despertar a curiosidade a través de preguntas-respostas, a expresión de sentimentos, dinámicas de escoita activa e murais de creatividade plástica grupal.

Materiais

- Botella de agoa, botella de leite, peza de froita...
- Papel continuo
- Pinturas de cera
- Tesoiras
- Cartolinas de cores
- Cola

Desenvolvemento da actividade**Introdución (10 min.)**

O mestre ou mestra realiza un círculo na aula cos participantes e comeza a actividade explicando: “Imos coñecer algúns alimentos moi importantes para a vida”.

Saca unha botella de auga e pregunta: que é isto?, é un alimento?, vós bebedes auga?, para que serve? Insiste na importancia da auga para a vida.

Colle unha peza de froita e pregunta: que é isto?, é un alimento?, tomades froita a miúdo?, é importante para medrar sans? Comenta a importancia das vitaminas.

Saca o leite e pregunta: que é isto?, é un alimento? polo xeral tomades leite? Insiste na importancia de alimentarse con alimentos sans para ter un crecemento saudábel.

Coñecer (5 min.)

Presentadas a auga e os alimentos saudábeis, o mestre ou mestra presenta un sentimento: “preocúpame moito que nalgúns países haxa rapazas e rapaces que non teñan alimentos abondo sans para medrar de forma saudábel”. Deseguido pregunta á clase: que pasa cando non hai alimentos saudábeis?, que pasa cando non hai alimentos abondo?, que pasa cando non hai auga?, adoecemos?

Interiorizar (5 min.)

Explícaselle á clase que nos países onde non hai alimentos abondo e axeitados hai moitas rapazas e rapaces que están doentes. Mais hai un alimento chamado TE.RA.PÉU.TI.CO moi enerxético. Leva manteiga de cacahuete, leite e vitaminas.

Convídaseselles ás rapazas e rapaces na aula a realizar unha rolda repetindo o nome de TE.RA.PÉU.TI.CO sílaba a sílaba. Após a rolda de pronunciación de todos os participantes explica o significado... “alimento que cura”.

Unidos contra a desnutrición infantil (20 min.)

Logo de coñecer o significado da palabra “terapéutico”, convídase ó grupo a que dea forma a “TE.RA.PÉU.TI.CO”. Os participantes debuxan murais de grupo ou un recortábel individual segundo a idade.

O mestre ou mestra achega pistas para debuxar e recortar a “TE.RA.PÉU.TI.CO”: ten forma de CASA para gardar alimentos sans, XANELAS de leite, PORTA de cacahuete e CHEMINEA de laranxa.

Con todos os deseños prepárase un mural con cartolina ou papel continuado onde se escribiu anteriormente o título “Un alimento que cura: TE.RA.PÉU.TI.CO”. Nel imos colando os deseños realizados na actividade.

No caso de escoller o formato mural, búscase un lugar axeitado para expoñelo e informar ós amigos, compañeiros, ás familias, ao vila ou ao barrio. Para iso pódese organizar unha exposición no centro de ensinanza ou noutro espazo da localidade desde o que convidamos á cooperación en prol da nutrición infantil e a saúde da infancia.

Consellos para a actividade

A actividade pódese reforzar con preguntas e actividades plásticas adaptadas segundo a idade dos participantes.

Avaliación

Ao finalizar a actividade poden presentarse algunhas preguntas para que o grupo reflexione:

- Gustouvos o mural realizado?
- Como se chama o novo alimento que vimos de coñecer?
- Que alimentos son importantes para a vida?

Educación Primaria

“Cadeas en prol da nutrición infantil”

6–9 anos

45 min.**Obxectivos**

- Traballar os dereitos da infancia, en especial o dereito a unha alimentación sa e axeitada.
- Xerar procesos de reflexión sobor a situación de millóns de rapazas e rapaces que sofren desnutrición infantil en países coma Burkina Faso.
- Mobilizar á participación para axudar a combater a desnutrición infantil.

Competencias

O coñecemento e a interacción facilitan a percepción do mundo e do contraste entre realidades distintas. A comunicación achega a reflexión, favorece o intercambio de ideas e a primeira comprensión de conceptos abstractos: xustiza, dereitos, igualdade, respecto, etc. Formar parte activa da defensa dos dereitos beneficia o desenvolvemento das competencias sociais e cívicas, que favorecen a convivencia, a iniciativa, a responsabilidade e unha actitude construtiva. O desenvolvemento da actividade traballa competencias básicas: plásticas, creativas, expresivas e matemáticas.

Metodoloxía

A actividade traballa técnicas de cuestionamento, contraste, descubrimento e experiencia, para finalizar construíndo iniciativas colectivas simbólicas polos dereitos de toda a infancia.

Materiais

- Modelo de cinta de perímetro en branco para completar e colorear (Ver Anexo I)
- Báscula e cinta métrica
- Cartolinas, folios, telas, xornais e revistas para recortar
- Pinturas, rotuladores, tesoiras, cola e grampadora

Imprimir modelos de cintas de medida (2 por cada alumno) e preparar 3 cintas coas medidas reais de rapaces de Burkina Faso.

- **Athai**, 2 anos, 6Kg, perímetro do brazo: 10 cm
- **Bibata**, 4 anos, 12Kg, perímetro do brazo: 12 cm
- **Wadi**, 5 anos, 17Kg, perímetro do brazo: 14 cm

Desenvolvemento da actividade**Introdución (10 min.)**

O mestre ou mestra comeza facendo algunhas preguntas para introducir o tema: comemos varias veces ao día?, cantas veces?, quen cre que unha alimentación sa e equilibrada é moi importante para medrar con saúde?, sabes que hai

rapaces e rapazas que non teñen alimentos abondo para comer?, coñecedes Burkina Faso?, sabedes onde está?

Daquelas explícase que Burkina Faso é un país do continente africano onde moitas rapazas e rapaces sobren desnutrición porque non dispoñen dunha alimentación axeitada. Explicamos que en países coma este, para detectar se os rapaces teñen desnutrición pénsalles e mídenlles o perímetro do brazo cunha cinta. Se mide menos de 11 centímetros é que o rapaz ou rapaza sobre desnutrición severa e a súa vida corre perigo. Esta cinta tamén leva tres cores que son as cores do semáforo. Podemos preguntarlles qué cores son e qué significan no semáforo. Deseguido preguntámoslles que cren que significa na cinta a cor vermella e despois explicamos que é a zona que sinala risco. Imos probalo para aprender máis.

Coñecer e experimentar (15 min.)

Entrégaselle unha cinta a cada alumno e pedímoslles que a recorten e coloreen cada tramo na cor que se indica na cinta. Unha vez feito poden comprobar a medida do seu brazo e anotala. Irán pasando tamén por quendas ata o lugar onde teñamos a báscula para que indiquen o seu peso.

Dividimos a clase en 3 grupos e repartimos as medidas do perímetro do brazo das rapazas e rapaces de Burkina Faso. Cada grupo terá cadansúa cinta.

Pedímoslles que poñan en común en cada grupo as medidas das súas cintas e que as comparen coa de Burkina Faso que lles tocou. Suxerímoslles que comenten os datos e a qué cren que se deben as diferenzas.

Unidos contra a desnutrición infantil (15 min.)

Mantendo os grupos, repártense os materiais para a seguinte parte da actividade: cintas en brancos, revistas, cartolinas, pinturas, tesoiras, cola e grampadora. Entregamos a cada grupo cintas en branco e propomos que cada un escriba unha mensaxe ou unha idea de cómo se pode axudar a combater a desnutrición que sofren as cativas e os cativos de países como Burkina Faso.

Pedímoslles que os unan e peguen formando unha cadea. Para facela máis longa propoñémoslles que fagan máis aneis empregando os materiais dos que dispón cada grupo.

Por último unimos as cadeas de todos os grupos e colocámolas na aula. Tamén se pode decidir outro lugar onde colocala no centro de xeito que poida ser partillada con toda a comunidade educativa.

Consellos para a actividade

Uns días antes da actividade podemos convidar aos alumnos e alumnas a traer á aula xornais, revistas, anacos de tela, lazos e materiais reciclados a fin de facer as tiras decorativas da cadea.

Conforme a idade do alumnado, pódese tratar ou axilizar o proceso de medida e peso.

A cadea realizada na actividade pódese colocar en clase e empregar o día da **Carreira Kilómetros de Solidariedade** a fin de sinalizar de xeito simbólico o percorrido ou para marcar a saída e a meta da carreira. Deste xeito dámoslle visibilidade ao traballo realizado na aula.

Avaliación

Á fin da actividade pódense presentar algunhas preguntas para reflexionar en grupo:

- Que descubristes con esta actividade?
- Que vos sorprendeou?
- Que podemos facer para mudar a situación que viven as rapazas e rapaces coma os de Burkina Faso?

Educación Primaria

“A lotería da vida”

9–12 anos

50 min.**Obxectivos**

- Dar a coñecer a existencia de diferentes realidades da infancia no mundo.
- Facilitar a reflexión sobor os aspectos vitais para o desenvolvemento axeitado de rapazas e rapaces.
- Promover a participación en prol da defensa da igualdade de dereitos da infancia.

Competencias

O coñecemento e a contextualización facilitan a comprensión doutras realidades. A escoita activa e a comunicación favorecen a reflexión e contribúen ao desenvolvemento da conciencia e a expresión cultural, ampliando a percepción do mundo e facilitando a convivencia positiva. A participación social polo ben común conforma a iniciativa.

Metodoloxía

Empregamos dinámicas de grupo que traballan contextos situacionais, identidade de grupo, escoita, acordo, expresión e creatividade grupal.

Materiais

- Tarxetas con textos “A lotería de la vida” (Ver Anexo II)
- Folios e bolígrafos
- Cámara ou teléfono para gravar vídeo

Desenvolvemento da actividade**Introdución (5 min.)**

O mestre ou mestra comeza explicando que as realidades da infancia no mundo son variadas e diferentes. Ninguén elixe vivir nun contexto ou outro, nun país ou noutro, ser un rapaz ou unha rapaza, o lugar no que vivir, o sexo, a etnia, a familia... é algo que ninguén elixe ao nacer, é unha lotería. Explicamos que traballaremos con ese concepto para poñernos no lugar doutras persoas.

A lotería da vida (10 min.)

Para iso pedimos que se imaxinen que están a piques de nacer, e que a lotería da vida vailles asignar a cada un unha contorna e unha situación na que lles corresponde nacer. Entrégaselle unha tarxeta a cada participante na dinámica. Os textos reflicten sete situacións que colocan aos participantes nunha realidade diferente na lotería da vida. Cada situación repítese segundo o número de alumnos. Cada participante terá que ler a súa tarxeta e buscar ao resto de compañeiras e compañeiros que teñan a mesma situación. Unha vez agrupados, buscan un espazo e sitúanse na aula.

Partillando vivencias (35 min.)

Unha persoa de cada grupo fai de portavoz e le o contexto situacional en primeira persoa do plural ao resto dos grupos. Cando todos partillasen a súa situación propómoslles aos grupos que escoiten as pregunta que imos ir presentando e que respondan a través duns xestos en función de se están de acordo ou non co que representan as preguntas. A resposta débese dar de xeito individual, poñéndose na situación do contexto que lles tocou vivir segundo a tarxeta:

- Se están totalmente de acordo erguen os brazos e moven as dúas mans
- Se están en acordo medio erguen só un brazo e só moven unha man
- Se están en total desacordo non erguen os brazos

Formúlanse as seguintes preguntas:

- Tes problemas para acceder á auga na vida que che tocou?
- Escasean os alimentos saudábeis na túa familia?
- Son habituais os problemas de saúde na túa contorna familiar?
- Podes ir ao colexio con normalidade?
- Cres que tes responsabilidades que non lle corresponden a un neno ou nena da túa idade?
- A vida que che tocou nesta lotería aseméllase á túa real?
- Cres que a túa situación é inxusta e que debe de mellorar?

Para rematar preséntase unha pregunta aberta ao diálogo, para que cada grupo anote, exprese e reflexione: cres que se pode facer algo para mellorar a situación das nenas e nenos no mundo que teñen dificultades para ter unha alimentación axeitada? Cada grupo ten 5 minutos para recoller ideas e escribilas en folios ou cartolinas. Os grupos de traballo poñen en común as súas propostas e podemos dedicar un espazo na aula para expoñelas.

Outra proposta é convidar a un grupo a que cunha cámara ou co teléfono móbil graven unha peza na que se convida á comunidade educativa a que se mobilice para combater a desnutrición infantil. Eses materiais audiovisuais poden ser partillados co resto de clases, nais e pais para animar a participar na **Carreira Kilómetros de Solidaridade**.

Consellos para a actividade

A actividade pódese adaptar a Educación Secundaria. Nos grupos de menor idade a actividade pódese realizar en dúas sesións de traballo.

Os vídeos poden ser gravados polo mestre ou a mestra na aula. Aqueles centros que o desexen poden partillar os materiais audiovisual con Save the Children para difundilos nas nosas redes sociais xunto coa autorización de uso de imaxe.

Avaliación

Ao finalizar a actividade poden presentarse algunhas preguntas para a reflexión en grupo:

- Como vos sentides no contexto que vos tocou?
- Foi doado tomar as decisións en grupo?

Educación Secundaria

“Mesa de diálogo: auga e alimentos para todos”

12–18 anos

50 min.**Obxectivos**

- Dar a coñecer a realidade sociofamiliar de gran parte da poboación de Burkina Faso.
- Facilitar o diálogo e a reflexión en defensa da igualdade de dereitos.
- Promover a creación de accións en apoio ao desenvolvemento das poboacións en desvantaxe.

Competencias

A construción da realidade e a interpretación de papeis apoian o proceso de comunicación, de expresión, a interacción e o intercambio de opinións e ideas. O traballo en grupo facilita a análise, a comprensión, a reflexión, a percepción, a interpretación do mundo, a concienciación sobor as diferenzas e dificultades. A participación, a toma de decisións, o razoamento crítico, a actitude construtiva, a posición ética baseada no respecto e a igualdade dos dereitos encarrila o desenvolvemento do emprendemento e a competencia social e cívica.

Metodoloxía

No desenvolvemento da actividade combináronse a dinámica grupal de rol playing e a mesa-foro debate, co fin de activar consellos e accións de apoio por parte dos que participan na actividade.

Materiales

- Roles para repartir (*Ver Anexo III*)
- Papel e bolígrafos para os compoñentes da mesa e para os grupos asesores

Desenvolvemento da actividade**Introdución (5 min.)**

O mestre ou mestra explica que en Burkina Faso a falta de auga potábel, as secas, a falta de alimento, os sistemas de saneamento obsoletos e a desnutrición infantil fan que moitas rapazas e rapaces teñan dificultades para viviren unha vida digna e mesmo para sobrevivir. Moitos non chegan a cumprir os 5 anos e morren por doenzas evitábeis e curábeis como a diarrea, o xarampón ou a desnutrición.

Acabar con esta situación significa loitar contra a desigualdade e asegurar os dereitos de todas as nenas e nenos.

Dialogamos para buscar solucións (15 min.)

Pedimos sete voluntarios entre o grupo que participa na actividade. Este grupo vai formar unha mesa de diálogo sobor a carencia de auga e alimentos en Burkina Faso. O seu obxectivo é buscar xuntos propostas que axuden a mellorar a vida das nenas e nenos que viven en Burkina Faso e que sofren desnutrición infantil.

Cadaquén vai xogar un papel nesta mesa e para asignarlllo repartimos a cada membro da mesa unha tarxeta que lle indica ese papel.

Pedimos a cada unha das persoas que integra a mesa que se presente lendo a súa tarxeta ao resto do grupo.

Deseguido propómoslles que formen un grupo de asesoras e asesores que lles axuden a buscar propostas. Para iso van elixindo por quendas e chamando ás compañeiras e compañeiros ata que todos formen parte dun grupo asesora e colócanse xuntos nun lugar da aula.

Unidos por un obxectivo común (30 min.)

Cada grupo ten 3 minutos para pensar unha proposta que han presentar na mesa de diálogo.

Deseguido cada grupo preséntalle ao resto da mesa a súa proposta e os demais grupos manifestan se lles parece posíbel ou non levala a termo e cómo poderían achegar eles a esa proposta desde a posición que lles tocou representar.

Conforme se expoñen as propostas e achegas de cada grupo podemos ir plasmándoas nun mural que quede exposto na aula. Así lembramos que hai moitas maneiras de participar e colaborar para acadar un obxectivo común: asegurar unha vida digna para todas as persoas.

Consellos para a actividade

Pódese traballar a busca de información sobor Burkina Faso o día anterior para contextualizar a actividade.

Pode realizarse unha segunda rolda de rogos dos grupos asesores á mesa de diálogo.

O uso de técnicas plásticas, visuais e audiovisuais (cartaces, ambientación, gravación de vídeo...) a fin de mellorar o proceso metodolóxico das dinámicas supón un enriquecemento importante.

Avaliación

Unha vez finalizada a actividade poden presentarse algunhas preguntas para que o grupo reflexione:

- Como te sentiches como participante de la mesa?
- Cres que todas as persoas eran importantes nesa mesa?
- É enriquecedor escoitar distintos puntos de vista na busca de solucións a un problema común?

Educación Física

“Tropilla en prol da supervivencia”

Primaria e Secundaria

45 min.**Obxectivos**

- Amosar a realidade que se vive nos países máis empobrecidos.
- Empregar dinámicas participativas para adquirir coñecementos e empatía.
- Mobilizar en prol da infancia máis desfavorecida.

Competencias

A fin de conseguir o desenvolvemento de competencias sociais partimos de competencias individuais e habilidades motrices, o movemento individual e colectivo en relación co acordo, a creatividade, a observación e a confianza. O traballo en equipo favorece o respecto polas normas. A expresión e a iniciativa individual axudan a tomar conciencia e a reflexionar sobor a xustiza e a igualdade, contribuíndo á competencia social e cidadá.

Metodoloxía

No desenvolvemento da actividade empregamos técnicas de cooperación, unión grupal, acordo de grupo, descubrimento e acción conxunta.

Materiais

- Tarxetas de cores vermellas, verdes e amarelas
- Tarxetas brancas de aspectos que favorecen e dificultan a supervivencia infantil
- Xis ou cinta para marcar punto de encontro e zonas positivo (+) e negativo (-)

Desenvolvemento da actividade**Introdución (5 min.)**

Comezamos a actividade explicando que en Burkina Faso a supervivencia é un reto para as rapazas e os rapaces. Moitos non conseguen chegar aos 5 anos porque a desnutrición e as súas consecuencias son unha grande dificultade para conseguilo. Contar cun pequeno rabaño de cabras pode chegar a supor para unha familia o medio para saír adiante e poder alimentar ás súas fillas e fillos.

Traballando en equipo (15 min.)

O profesor ou profesora terá preparadas tarxetas das 3 cores da bandeira de Burkina Faso (vermello, verde e amarelo) e pídelle a cada alumno que colla unha ó chou. Despois pedímoslle ao grupo que cadaquén busque ós compañeiros e compañeiras que teñan a tarxeta da súa mesma cor, de xeito que queden formados 3 equipos para a actividade.

Cada equipo reagrupado vaise converter nun “rabaño ou tropilla que pasta polo recinto en apoio á supervivencia da infancia”. Para converterse en rabaños líganse cos brazos realizando un círculo cara o exterior e teñen que estar unidos durante toda a actividade.

Quen dinamiza a actividade explica que polo recinto de xogo hai repartidas tarxetas brancas. Cada rabaño ligado ten que ir buscalas, recollelas sen empregar as mans e levalas ao “punto común de encontro de todos os rabaños” que previamente sinalaremos no chan cun xis ou cinta de carroceiro.

O obxectivo é que cada rabaño ou tropilla busque as tarxetas brancas sen soltarse. Se se solta un rabaño ou colle tarxetas coa man quedará paralizado ata escoitar a palabra “supervivencia”.

Cando todas as tarxetas son levadas ata o punto de encontro os grupos sitúanse un a carón de outro e amósase no chan a zona marcada co símbolo positivo (+) e negativo (-).

Decisións en común (20 min.)

Explícase que cada tarxeta branca que recolleron ten un texto que se lerá e deben de decidir se é un elemento ou factor que é algo “bon-que mellora” (+) ou “mao-que empeora” (-) a vida das rapazas e rapaces que viven en países empobrecidos como Burkina Faso. Segundo a súa elección, cada rabaño móvese cara o símbolo positivo ou negativo. Cada tarxeta deposítase na zona que elixisen un número maior de rabaños.

Para finalizar a actividade todos os rabaños únense nun só como forma simbólica de apoio á supervivencia e ao desenvolvemento da infancia no mundo.

Podémoslle sacar unha foto a todo o grupo para que a poidamos partillar co resto da comunidade educativa xunto unha mensaxe para axudar a combater a desnutrición infantil ou amosando as tarxetas dos aspectos positivos que axudan a mellorar a vida das rapazas e rapaces de países máis empobrecidos.

Consellos para a actividade

Nesta actividade é importante que o/a mestre/a explique con claridade as consignas da actividade e que se asegure que son comprendidas: o grupo sempre ten que ir unido, recóllense as tarxetas sen soltarse e sen usar a man, o punto de encontro común onde levar as tarxetas debe de estar moi claro, definición de espazos no campo, escoita activa e silenciosa de tarxetas para o movemento de rabaños.

Quen dirixe a actividade selecciona o contido para as tarxetas segundo a idade. Suxerímosvos as seguintes:

MELLORA A SUPERVIVENCIA: auga potábel, ovellas, cabras, medicinas, médicos, alimentos, alimento terapéutico, educación, igualdade, madres nutridas, educación para a saúde, cooperación, saneamento, reparto de recursos, hortas, hixiene, enfermeiros, educación das rapazas, educación dos rapaces...

EMPEORA A SUPERVIVENCIA: desigualdade, auga non potábel, falta de alimento, seca, doenzas, diarrea, xarampón, inundacións, subida de prezos, inestabilidade política, nais desnutridas, falta de educación, violencia, diferenzas de xénero...

Avaliación

Ao finalizar a actividade poden presentarse algunhas preguntas para a reflexión en grupo:

- Como vos sentides ao traballar xuntos?
- Que é o que máis vos gustou da actividade? E o que menos?
- Coñecestes algo novo sobor a situación da infancia noutros lugares do mundo?

ANEXOS

Foto: Nyani Quarmyne /Save the Children

ANEXOS

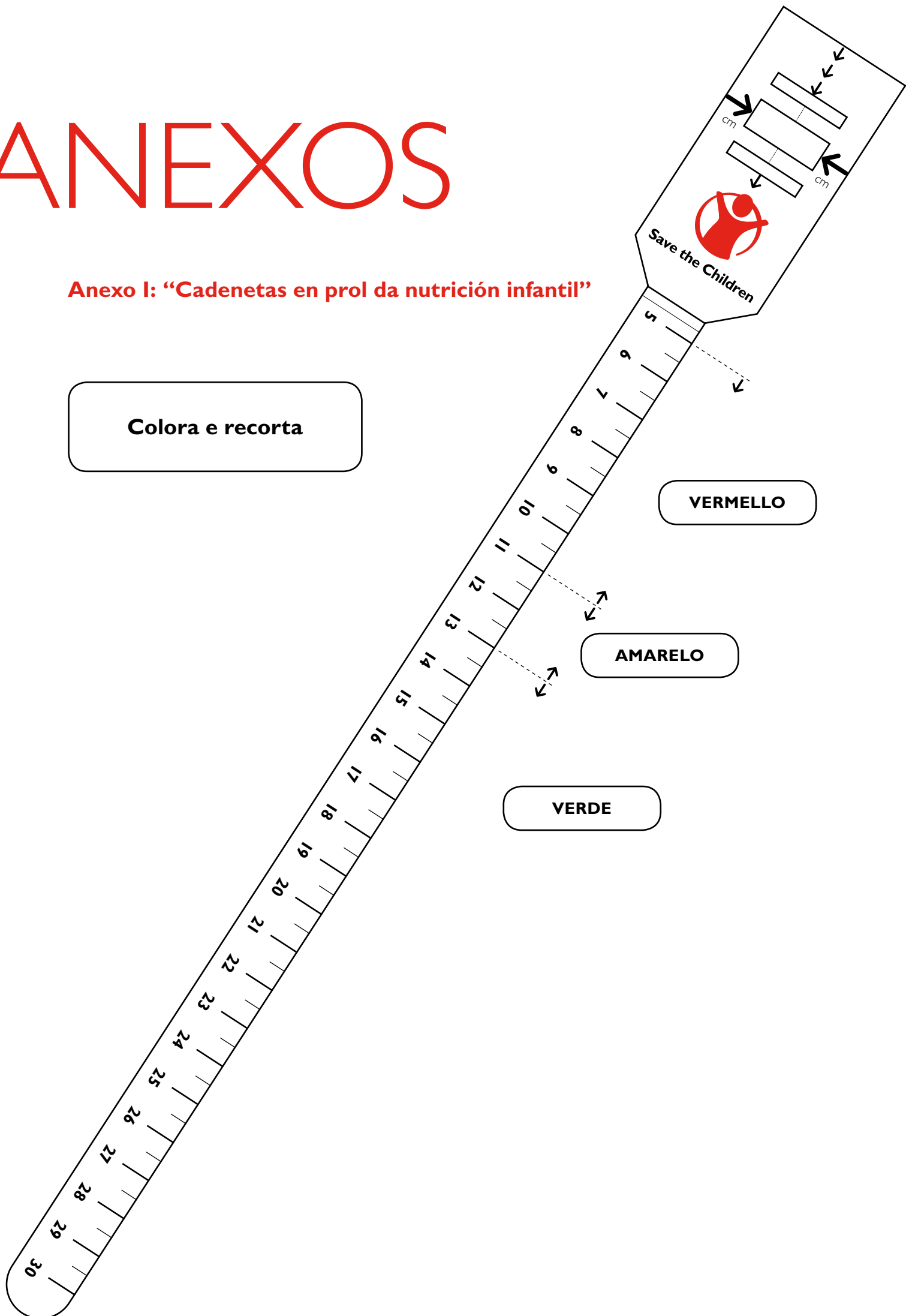
Anexo I: "Cadenetas en prol da nutrición infantil"

Colora e recorta

VERMELLO

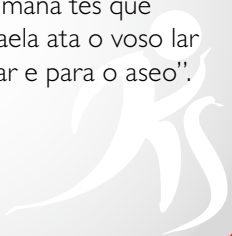
AMARELO

VERDE

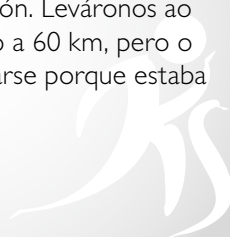

Anexo II: “A lotería da vida”

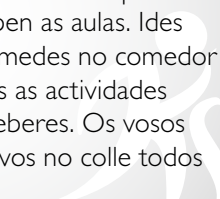
“Na casa na que vives coa túa familia non hai auga potábel para beber, cada mañá tes que percorrer 5 km. para poder traela ata o voso lar e empregala para beber, cocíñar e para o aseo”.

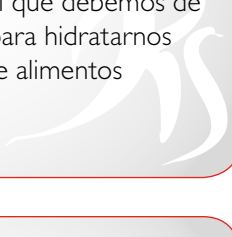
“Na aldea na que vives non hai servizo médico. O ano pasado 2 dos teus 7 irmáns enfermaron, un de diarrea e outro de xarampón. Leváronos ao centro de saúde máis próximo a 60 km, pero o máis pequeno non puido salvarse porque estaba moi deshidratado”.

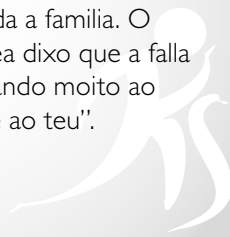
“Tes 10 anos e a túa irmá ten 4 máis ca ti. Todas as mañás cando vos levantades para ir ao colexio tomades un almorzo san con leite, froita e pan caseiro. Os maiores insisten en que é moi importante estar ben alimentadas para o voso crecemento e aguantar ben as aulas. Ides todas as mañás ao colexio, comedes no comedor e ás cinco da tarde comezades as actividades extraescolares e facedes os deberes. Os vosos pais fan quendas para recollervos no colle todos os días”.

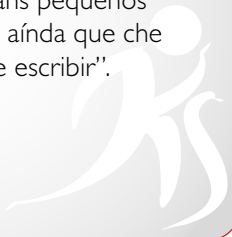
“De luns a venres pasa pola túa vila un autobús e leva a todas as nenas e nenos ao colexio que está a 6km. Hoxe veu a clase unha doutora nutricionista a falar da importancia dunha dieta sa e equilibrada. Dixo que temos que ter moito coidado coas graxas, as lambetadas e as bebidas con zudre que consumimos. Di que debemos de ter moi presente tomar auga para hidratarnos ben e ter unha dieta variada de alimentos saudábeis”.

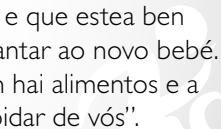
“Este ano houbo unha gran seca e perdeuse a colleita que plantastes os teus pais e os teus 5 irmáns. A meirande parte dos días non hai alimentos abondo para toda a familia. O enfermeiro que pasa pola aldea dixo que a falla de alimento e auga está afectando moito ao crecemento dos teus irmáns e ao teu”.

“Es a filla maior dunha familia de 5 irmáns. Desde moi cativa coidas aos teus irmáns pequenos e apenas puidiches ir á escola, aínda que che gustaría moito aprender a ler e escribir”.

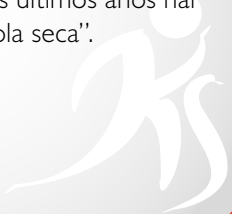

“Onte naceu un irmán novo, na túa familia xa sodes 5 irmáns varóns. A túa nai está moi débil, o médico díxolle que é moi importante que beba auga en boas condicións e que estea ben alimentada para poder amamantar ao novo bebé. Estás preocupado porque non hai alimentos e a túa nai está sen forzas para coidar de vós”.

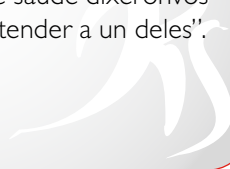

Anexo III: “Mesa de diálogo”

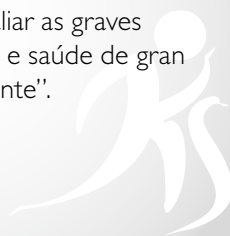
“Es un pastor de cabras en Burkina Faso e case todo o teu gando morreu. Nos últimos anos hai carencia de auga provocada pola seca”.

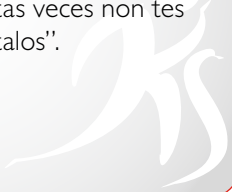
“Es un pai de Burkina Faso. Este ano tiveches que desprazarte dúas veces ao centro médico que está a 70 km porque dous dos teus fillos estaban deshidratados por mor da diarrea que sufrían. Cando chegastes ao centro de saúde dixéronvos que só había medicinas para atender a un deles”.

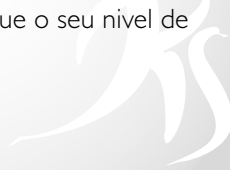
“Es un político de Burkina Faso e preocúpache moito a inestabilidade política e as revoltas no país. O orzamento para paliar as graves necesidades de alimento, auga e saúde de gran parte da poboación é insuficiente”.

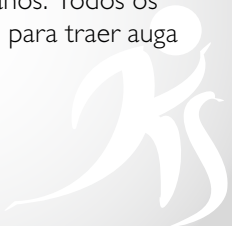
“Es un médico de Burkina Faso. Ao teu centro de saúde chegan cada vez máis nais cos seus bebés afectados por desnutrición que veñen desde moi lonxe. O problema é que moitas veces non tes medicamentos para poder tratalos”.

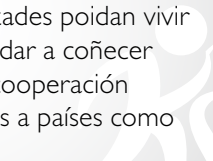
“Es una mestra de Burkina Faso. A meirande parte das cativas e cativos que asisten á escola non teñen alimentos abondo nas súas familias, a desnutrición é un gran problema. Dáste conta de que moitos teñen baixo peso e ademais cústalles seguir o ritmo das clases porque o seu nivel de atención é moi baixo”.

“Es unha nai de Burkina Faso que ten 3 fillos e 2 fillas. A túa filla maior ten 7 anos. Todos os días desprázase a 6 kilómetros para traer auga potábel á familia”.

“Formas parte do goberno do teu país. Ademais de preocuparte polas cuestións que afectan aos cidadáns do teu país, cres que cómpre loitar para que as persoas doutros países con menos recursos e máis dificultades poidan vivir dignamente. Por iso tratas de dar a coñecer no teu país a importancia da cooperación internacional e destinar axudas a países como Burkina Faso”.

Acurta distancias contra a desnutrición infantil.

**A C/C na que podeses ingresar o recadado
na actividade é:**

Banco Santander
ES55 0049 1837 5620 1024 9000

Recorda sinalar no concepto o nome do centro.

Moitas grazas

Save the Children

SAVE THE CHILDREN traballa en máis de 120 países.
Salvamos as vidas de nenos e nenas. Loitamos polos seus dereitos.
Axudámoslos a desenvolver o seu potencial.

KILÓMETROS DE SOLIDARIDADE

**TOURLINE
EXPRESS**

Save the Children
Plaza Puerto Rubio, 28 - 28053 Madrid
T. 91 513 05 00

savethechildren.es